

KO ZAPOJE KOVINA

Tak je bil naslov razstave v Narodnem muzeju Slovenije, ki je bila na ogled od lanskega decembra do letošnjega avgusta. To je bila za Slovenijo, za slovensko metalurgijo in tudi za slovensko strojništvo in celotno slovensko občestvo izjemno pomembna razstava.

O njej pišemo tudi v tej izdaji revije Ventil.

Razstava pokaže, da je metalurgija na področju današnje Slovenije prisotna že več tisoč let. Z arheološkimi raziskavami je bilo ugotovljeno, da so prebivalci kolišč na Ljubljanskem barju in v okolici poznali metalurgijo bakra in iz njega izdelovali orodje že tri tisoč let pr. Kr. Od takrat pa vse do danes so se na tem območju ukvarjali z metalurgijo. Razne arheološke najdbe, kot na primer svinčena cev za pretok vode, ki je bila izdelana okoli prvega stoletja po Kr. in najdena v okolici Krškega, ali pa kovinski meči, najdeni v Ljubljani, potrjujejo prejšnjo trditev.

Od približno 14. stoletja pa imamo na Slovenskem poleg arheoloških dokazov tudi pisna gradiva, ki izpričujejo zelo intenzivno dejavnost, povezano z rudarjenjem in metalurgijo praktično na celotnem osrednjem, severnem in zahodnem področju današnje Slovenije. V nekaterih krajih je bilo bolj prisotno železarstvo, v drugih pa rudarjenje in metalurgija drugih neželeznih kovin.

Zbornik, ki je izšel ob razstavi, podrobno opisuje celotno zgodovino metalurgije na Slovenskem. V njem številni imanentni avtorji z besedo in sliko predstavijo zgodovino metalurgije, iz katere lahko sklepamo, da so se in da se ljudje na območju Slovenije vsekozi ukvarjajo s tehniko. Ta človek je več tisoč let s svojo pametjo in rokami rudaril, izdeloval naprave in tehnologijo taljenja različnih kovin ter iz njih izdeloval orodja za razna opravila, orožje za obrambo in druge produkte, potrebne za vsakdanje življenje.

Razstava in zbornik sta pokazala, da so se v preteklosti v takratni industriji pri nas srečevali s popolnoma enakimi težavami, kot se srečujemo danes v naši industriji. Zelo jasno se je pokazalo, da so bile tudi takrat gospodarske krize, da so se menjali lastniki podjetij, da je bila konkurenca in da se je tudi takrat premalo vlagalo v razvoj in raziskave. V vseh stoletjih, odkar obstajajo pisna gradiva o kovinarstvu in metalurgiji na Slovenskem, smo v razvoju zaostajali za metalurgi v severni Italiji, Avstriji in Nemčiji.

To pomanjkanje znanja se je reševalo z »uvažanjem« strokovnega kadra, ki je prihajal v naše kraje od drugod, predvsem iz Furlanije in iz drugih krajev severne Italije, Nemčije in celo iz Češke. Na primer, ko so v Nemčiji uvedli Bessemerjev postopek taljenja rude in nekaj let kasneje, ko so se v železarstvu začele uvajati Siemens-Martinove peči, smo v takratni Sloveniji potrebovali več kot 30 let, da smo dobili prvo takšno peč.

Podobno je danes. Država relativno veliko vlaga v inovacije, raziskave in razvoj, vendar smo še vedno v zaostanku za razvitimi državami. Toda vprašanje je, ali so ta vlaganja pravilno usmerjena, ali dajo rezultate z novo dodano vrednostjo in z novimi zaposlitvami. Po naši oceni preveč vlagamo v teoretične raziskave v javne zavode ter univerze in premalo neposredno v industrijo za zvišanje dodane vrednosti in za širjenje proizvodnje z novimi delovnimi mesti.

Druga težava v celotni zgodovini metalurgije je bila razdrobljeno lastništvo. Posamezni lastniki z majhnim deležem niso bili zainteresirani za vlaganje v večje investicije, katerih stroški bi se povrnili na daljši rok. Bili so nezaupljivi, kar je opazno tudi danes v naši industriji. Kako velika težava je bila to, si lahko ponazorimo z razumevanjem prejšnjega sistema v naši državi, ki je temeljil na samoupravljanju. Družbena lastnina z upravljanjem vseh zaposlenih je lepa teorija, ki se v praksi ni obnesla. Tudi današnji direktorji večjih podjetij potrjujejo, da je za razvoj podjetja glavna ovira velika razpršenost lastništva.

Ob razstavi Ko zapoje kovina moramo omeniti tudi pomanjkljivost. Največja je bila premajhna promocija razstave med občani in predvsem med mladimi prebivalci naše države. Prav neverjetno je, kako so glavni javni tiskani in drugi mediji razstavo večinoma ignorirali.

Zavedamo se, da je bila epidemija, kljub temu pa bi se lahko naredilo več.

Druga pomanjkljivost po naši oceni pa je, da je bilo v razstavo premalo vključeno strojništvo. Strojništvo brez kovine ni strojništvo.

Ali se danes povprečen slovenski prebivalec sploh zaveda pomena kovin, pomena njihovega pridobivanja in proizvodnje kovinskih izdelkov za celotno Slovenijo? Prepričani smo, da je tega zavedanja premalo. Takšna razstava je bila prilika, da se to popravi. Razstavo bi si morali ogledati vsi srednješolci ne glede na usmeritev šole. Razstava bi morali biti predstavljena na javni televiziji, in to ne enkrat, ampak večkrat.

Metalurgija in strojništvo sta danes pomemben del slovenskega gospodarstva. Brez teh dejavnosti ne bi bilo standarda, kot ga imamo. Zakaj temu ne damo večje teže? Zopet so težava mladi, ki jih o tem ne seznanjamo, ne obveščamo in jih ne spodbujamo za šolanje in opravljanje poklicev v teh dejavnostih.

Janez Tušek